

Két part között*Töprengés Simon Zoltán grafikai előtt*

Két part között víz van, és viadukt. Megszokás kérdése, meg kell-e tapasztalnia az embernek a maga létező formájában az elemet és a műtárgyat, végig kell-e mennie fölötte és rajta, hogy elhiggye: két part között valóban az van? Ki kell-e nyújtania a karját, hogy elérje a partokat, s ha elérte, meg is tudja-e magát tartani kifeszítve, kimérve-centizve az irdatlan magasság fölött, ahol a gravitációnak fitytyet hányó mérnöki elme feszegeti a fizikai világ tartóképességének a határait? Vagy csak egy kötél köti össze a két partot, ahol a mindennapok akrobatája, miként Karinthy hőse, az individuuum egyensúlyozó botjával araszol a két végpont között?

Mi van két part között? A látható világ vagy annak esszenciája? Tárgy vagy gondolat? Biztos tudás vagy hit? A két part közötti kapaszkodás képessége vagy pusztán csak kényszer a kapaszkodásra? Létezés vagy csak a létezés kategóriájának létezése – absztraktum? És egyáltalában: lényeges-e, hogy mi van két part között? Mert hogy ha csak szívdobogás van a kifeszített kötél fölött, akkor csak a szívdobogás létezik, a szívdobogás függőhídja – semmi más.

Talán két part között nincs is semmi. Csak a hídverésre való hajlam meg az űr. Mert ott, ahol most víz van, apálykor már csak az űr látszik, amit a víz dagálykor megtölt. Mert két part között időnként csak apály van, s az apály fölött is lennie kell hídnak – talán a gondolat apálya fölött is feszül viadukt. Megszokás kérdése, hogy látjuk-e? Hogy végig tudunk-e menni rajta? Egy egész évszázad állt a rendelkezésünkre, hogy megtanuljuk, hogyan kell hidat verni a semmi fölé úgy, hogy az létezzon, azon közlekedni tudjunk.

Ilyen híd a művészet is. Ha *clair obscurbe* burkolózik, akkor festészet, ha vonalakban bontja ki a tárgyi-szellemi valóságot, akkor grafika. De legtöbbször csak rajz, *disegno*, ami nélkül bármilyen képzőművészeti alkotás elképzelhetetlen. Ez a rajz függ a szívdobbanástól, miként az űr az apálytól vagy a dagálytól. Még akkor is, ha ott a híd alatt, kötél alatt csak a víz látszik. Mert a víz ugyan elmoshatja a tárgyakat, gondolatokat, de ami volt, ami van, aminek lennie kellene, azt történelemlékként őrzi a szívdobbanás.

És ez a lényeg. Nem mindenkinek egyforma a szívdobbanása: másként dobog az alaszkaik fókavadászé és másként a pigmeusé. A miénk is másként, mint a többieké. „Szív dobol így vagy a temető döng? / Tenger nép volt az Óssejtig ősöd! // Magyar vagy, mert lengyel a lengyel, mongol a mongol és dán a dán.”

Bizony, más űr-víz-föld fölött kell nekünk hidat verni, s ebben a másságban rejlik azonosságtudatunk.

Mindezek ellenére a magyar művészet utolsó negyven évének mégis a történetileg megalapozott két-part-közöttség a legjellemzőbb tulajdonsága. Amolyan „magyar átok”, amely nemcsak szellemiségében, de a művek formájában is ránk jellemző. Vagy talán van más ország, ahol a művészettörténet ekkora energiát, áldozatot szentelt volna a figuratív és nonfiguratív, realista és absztrakt, modern és régi partfelosztás kérdésének? Aligha.

Két part között a magyar művészet. Aki a saját partján marad, annak is sok a gondja. Aki viszont hidat akar verni, csak gondja van, amit rendszerint tetéz azal is, hogy már a fesztáv megbecslése előtt holtbiztos hídtervvel rukkol elő, és eszébe sem jut, hogy konstrukciója a mélység martaléka lehet. Súlyos tények jelzik: életművek jönnek, életművek mennek, s a két part között továbbra sincs híd, mert *elméletileg és gyakorlatilag nem is lehet*. Súlyos ideológiai ellentétek taszítják a két partot a művészet táguló világegyetemében.

Nem a próba ellen emelek szót. Még csak a hamvába holt kísérletek sem zavarnak túlzottan – annál inkább a már-már mániakussá váló hídverő hajlam, ami a honi képzőművészet utóbbi évtizedeinek a sajátja. A bölcsek kövének afféle birtoklástudata, amellyel az első, acélos lépést teszi valaki a hídtervezeten, hogy aztán az ötödiknél, tizediknél, századiknál a mélybe hulljon. Mert nemcsak érdekbeli, következésképp ideológiai ellentétek taszítják el egymástól a két partot, hanem szakmaiak is, s ezekből is csak egy a tér és sík együttes ábrázolásának illúziója. Amire még csak épkezláb ötletek sem születtek. Kísérletező művészet kell, de nem olyan, amelyik az ötletet állítja a mű piedesztáljára.

Két part között – ez lehetne Simon Zoltán virtuális kiállításának címe. Mondhatnánk azt is: híd márpedig nincs. Kezdeményezés sincs. Van azonban helyette valami, ami üdítőleg hat ebben a nagy művészeti hídácsolási rohanásban: a kérdés jogának visszaállítása. A bizonytalanság bizonyossága. A kérdésfeltevés rangjának visszahozatala. Az a természetes gesztus, ami a filológiai gondolatokat is csokorba gyűjtve azt firtatja: mi van a két part között, hová tartozom, lebeghetek-e két part között szabadon, vagy lehúz a parthoz kötöttség gravitációja. Emberileg, művészileg egyaránt. Továbbá: van-e annak a grafikai koncepciónak létjogosultsága, amely a kollázs alakító formázásába a rajzi elemek krakélerségével köt bele? Lehet-e az egyéni stílusnak talpköve a kollázs és rajz intellektuális összekapcsolása? Át lehet-e menteni egy színes világ illúzióját a szürke különböző tónusaiba? És szürke-e a szürke, vagy csak a függő viszony jelzésére szánt, macskakörmök közé szorított színjelzet? Mi fontosabb a felületen: az ötlet brillanciájának villogtatása vagy a hagyományos értelemben vett vonal professzionális művelése?

Végezetül az utolsó, de megkerülhetetlen kérdés, ami a technikai problémák után a mondanivaló szintjén is megfogalmazódik, lényeggé téve a jelenséget, tartalommal töltvén meg a forma grafikus vázát: vajon mennyi fér bele az én művészi világképembe a két-part-közöttségre divatos válaszokat adók, irányzatokhoz és egyéniségekhez szervilis, ám közhelyszerű megoldásokat szorgalmazók hatásából?

Nem bátrabb dolog ezt a kérdést fölteni, mint rálépni egy nem létező hídra? – kérdezi Simon Zoltán. Vannak olyan korok, amikor a kérdés a valóság megragadásának egyetlen lehetősége. A jó művész pedig jól teszi fel a kérdést. Szóban és grafikában egyaránt. Mert valóban ez a honi (képző-)művészet nagy talánya, égető dilemmája a hetvenes évek fiatal stúdiósainak pályára lépése óta. Csak nem nyomja mindenkinek a vállát a kérdésben rejlő *választás* súlya: igazi tartalmiság-e a művészet lényege vagy csak amolyan ügyes bűvésztrükk a hídon egyensúlyozó akrobata botjával?

Két part között Simon Zoltán. Halljuk a szívdobbanását.

* * *

Simon Zoltán grafikusművész 1950-ben született Törökszentmiklóson.

Az újpesti Könyves Kálmán Gimnáziumban Gábor Béla rajztanár stúdiumait látogatja, majd a Derkovits Körben sajátítja el a főiskolához szükséges ismereteket. 1971-től a szegedi Juhász Gyula Tanítóképző Főiskola földrajz-rajz szakára iratkozik be, ahol diplomát szerez.

1980-tól mint önállóan tevékenykedő grafikus több területen is dolgozik: számos könyvkiadó illusztrátorként, címlaptervezőként foglalkoztatja, sokszorosított grafikákat és plakátokat készít. Több animációs filmben (Cartoon: MUSIC TV, ZDF–BDR Televízió: PACE) dolgozik mint háttér, illetve Story-board készítő (Varga Stúdió: Atlasz). Divatlapok és katalógusok tervezése mellett (Rocco, Modeline) különböző cégek grafikai arculatának tervezésével bízzák meg (AVA Hungaria, Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány).

Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Belvárosi Művészek Társaságának és az ART-KRAFTWERK csoportosulásnak.

1989-ben felhagy az alkalmazott grafikai tevékenységgel, és az egyedi művészi grafika felé fordul. Munkássága a „disegno”, a rajz építőelemeire alapul, így lényegében csatlakozik a hagyományos magyar grafika legújabb kori nagy folyamához. Elsősorban intellektuális témák foglalkoztatják – ezek társadalmi háterszága azonban mindenkor jól kitapintható.

Kísérlete, melyben a rajzot ötvözni próbálja a kollázs technikájával, ígéretes grafikai törekvés. ☒

